

Náfrádi Katalin

Erdőfejlődés rekonstrukció régészeti geológiai módszerekkel

Szeged, 2016. december 7.

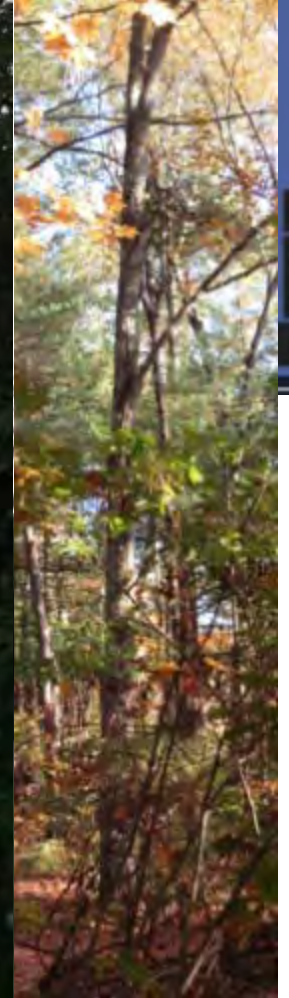
www.meetthescientist.hu

Fulbright kutatói ösztöndíj, 3 hónap

Petersham

Harvard University

Cambridge, MA

Régészeti geológia - ember és környezet megismerése

Cél?

- A múlt emberi közösségeinek és környezetének kapcsolatát, kölcsönhatásait, a természetes környezet változásait vizsgálni, valamint elemezni és rekonstruálni az ember által okozott hatásokat.

Jelentőség?

- Éghajlatváltozás feltérképezése...
- Éghajlatváltozás rövid és hosszú távú következményei...

- Ha ismerjük a flóra és fauna múltbeli klímaváltozásokra adott válaszát, akkor felt tudjuk térképezni a jelenleg zajló vagy eljövendő klimatikus események hatását a környezetünkre.

Környezetrekonstrukciós lehetőségek

- Csiga, kagyló
- Csont
- Pollen
- Szenült faanyag
- Fitolit
- Geokémiai
- Szedimentológiai

Vizsgálatok alapján

Eredmények összevetése

Az egykori környezet rekonstruálható

Xilotómia

- a faanatómia feladata a fák belső szerkezetének, a sejtek, szövetek felépítésének a leírása, mely lehetővé teszi a fás növények elkülönítését és azonosítását
- a cél olyan mikroszkópos jegyek keresése, amelyek segítségével az egyes fajok elkülöníthetők egymástól
- környezettörténeti módszer a paleoökológiai szenült faanyag elemzésre

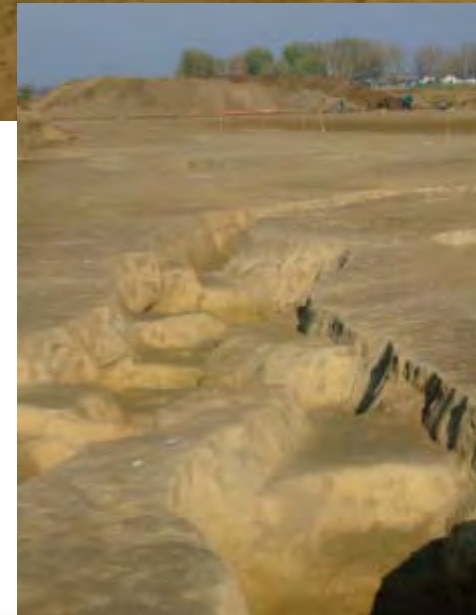
Anthracit+logos= anthrakológia

- szenült famaradányok szöveti alapon való elkülönítése a nemzetségek, fajok eltérő anatómiai felépítése alapján
- méretük: mm-től több méteres nagyságig
- előfordulás: régészeti lelőhely, lösz feltárás, fúrások (lápok), talajszekvények
- keletkezés, felhasználás

Terepi és laboratóriumi munka

- mintavétel
- iszapolás
- válogatás
- számolás
- határozás

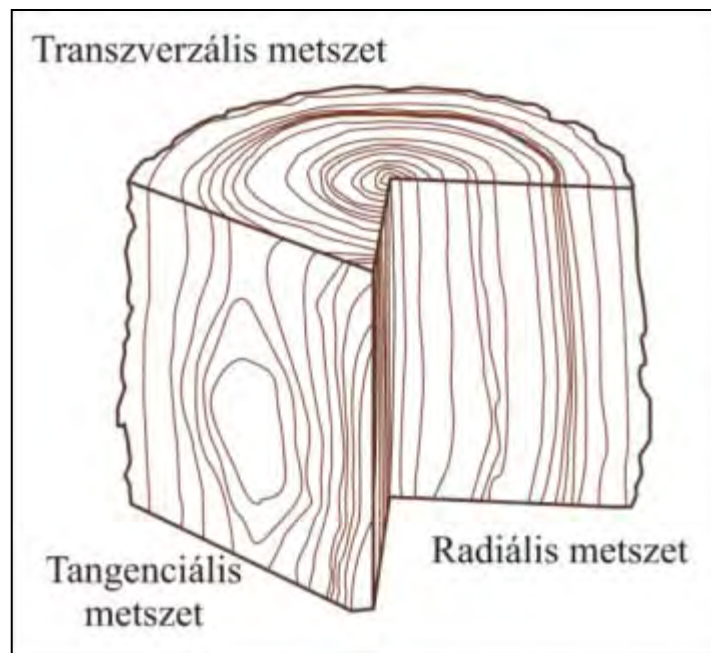
Terepi munka

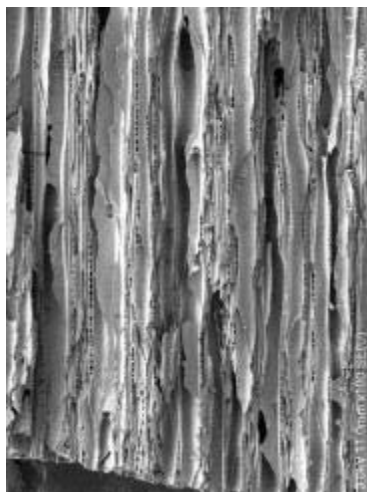
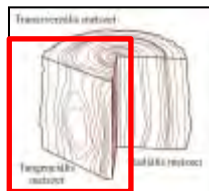
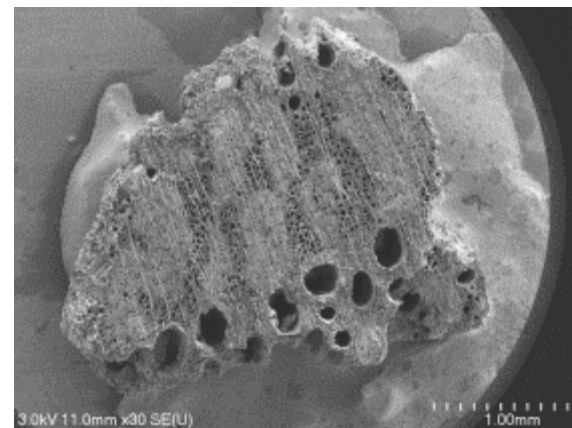
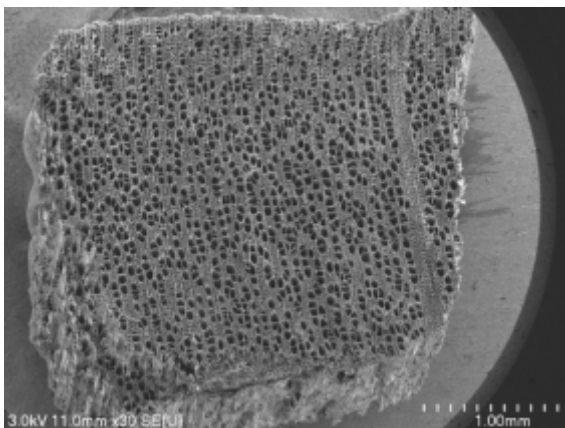
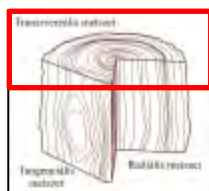
Laboratóriumi munka

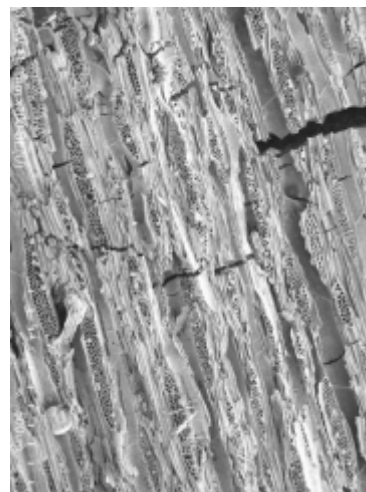
A szenült famaradványok határozása

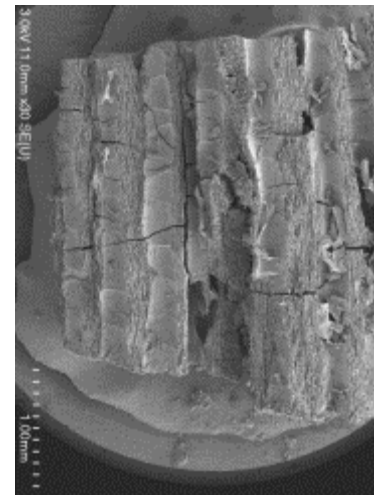
Néhány példa...

Alnus
Éger

Acer
Juhar

Quercus
Tölgy

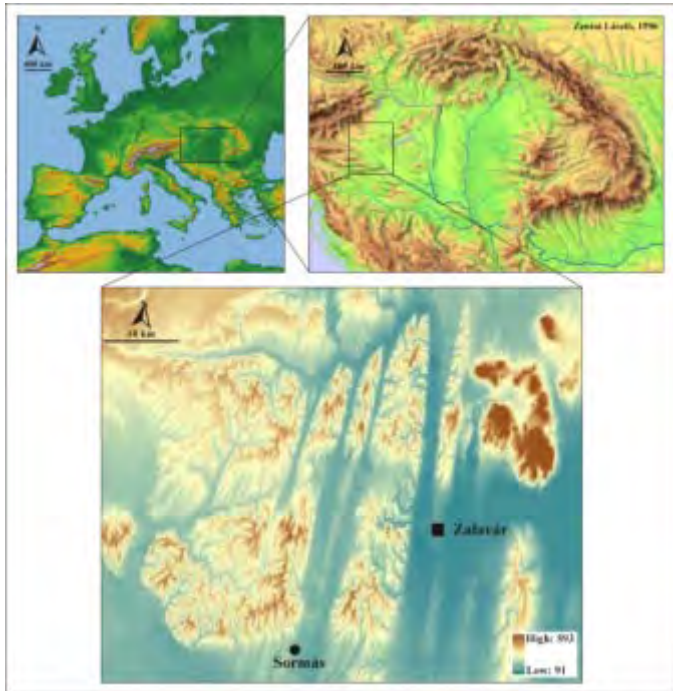
Tudományos jelentőség

- a paleoökológiai adatok összehasonlításával és kiértékelésével információt kapunk az egykori vegetációs képről, annak időbeli változásáról, a növényzetre gyakorolt emberi hatásról, intenzitásáról
- az emberek fagyűjtési stratégiájáról, szelekcióról
- a fafelhasználásról, erdőgazdálkodásról
- a tüzesetek számáról, intenzitásáról
- lokális klimatikus változásokról

forrás: <http://www.veszprem.erdoinfo.com>

Sormás-Török-földek régészeti lelőhely

A lelőhely elhelyezkedése

- M7-es autópálya építését megelőző régészeti feltárás 1999-2007
- kora Neolitikum: Stračevo (1. megtelepedési fázis)
- középső Neolitikum: Dunántúli Vondíszes Kerámia (DVK) kultúra (2. megtelepedési fázis)
- késő Neolitikum: Sopot és Lengyeli kultúra (3. és 4. megtelepedési fázis)
- 116 minta, 3693 db szenült famaradvány

Anthrakológiai eredmények

3. megtelepedési fázis							
	Alnus	Fagus	Fraxinus	Pinaceae	Quercus	Ulmus	Összesen
Hulladékgödör	17	2	16		508		543
Agyagbányászatra használt gödör	4				607	37	648
Házak különböző szerkezeti elemei (cölöplyuk és alapárok)		60		30	202		292
Házak körüli árok (vagy lakóházak építési területei)					158		158
Körárok					105		105
Összesen	21	62	16	30	1580	37	1746

A szenült faanyag elemzés eredményei a 3. megtelepedési fázisban

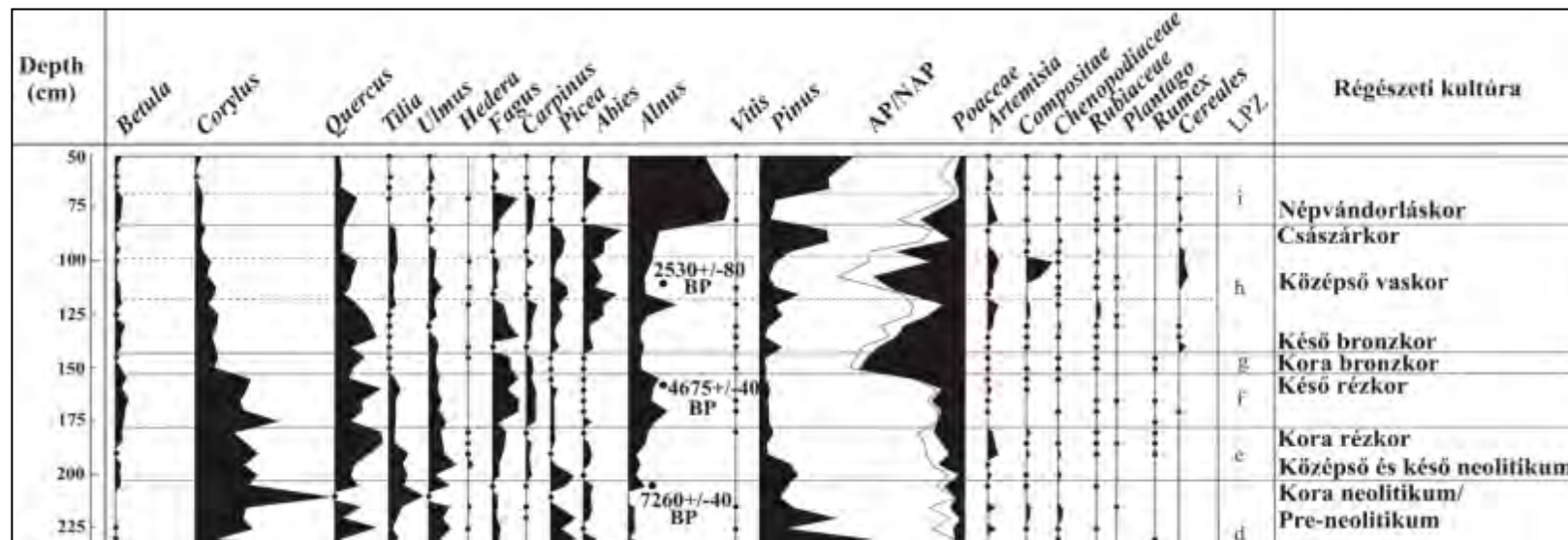
Anthrakológiai eredmények

4. megtelepedési fázis

	Acer	Alnus	Fagus	Fraxinus	Quercus	Ulmus	Összesen
Hulladékgödör	137	6	56		1001	48	1248
Agyagbányászatra használt gödör					65		65
Házak különböző szerkezeti elemei (cölöplyuk és alapárok)		2			191		193
Házak körüli árok (vagy lakóházak építési területei)							
Körárok	24				179		203
Áldozati gödör	39			32	35		106
Összesen	200	8	56	32	1471	48	1815

A szenült faanyag elemzés eredményei a 4.
megtelepedési fázisban

Pollen eredmények

A zalavári pollenanalitikai vizsgálat eredményei a fő taxonokkal (Juhász, 2007 nyomán szerkesztve)

- Az első és a második megtelepedési fázis (kora és középső neolitikum) nem rekonstruálható az anthrakológia módszerével, DE! tölgy dominancia pollen és szenült faanyag alapján is.
- A középső neolitikumban (harmadik megtelepedési fázis) lombhullató erdő vette körül a települést tölgygel, bükkal, szillel és kőrissel keverten. Fenyőfélék valószínűleg magasabban fekvő területen, vagy húvösebb völgyekben élhettek.
- A késő neolitikumban (negyedik megtelepedési fázis) a lombhullató melegkedvelő erdő összetétel lényegében nem változott, a különbség az anthrakológiai adatok alapján a fenyő eltűnése a területről, illetve a juhar megjelenése. Az égerfa nedvesebb, vagy magasabb talajvízállású területen élhetett.
- A területen jelenleg élő erdőtársulások, a Dél-dunántúli dombvidéki bükkös (Vicio oroboidi-Fagetum) és a tölgy-kőris-szil ligeterdő (Fraxino pannonicae-Ulmetum) már a középső és késő neolitikum ideje alatt a terület jellemző növénytársulása volt. Valószínűleg a gyertyános-tölgyesek (Querco-Ulmetum), melyek napjainkban szintén előfordulnak emberi hatásra alakultak ki a neolitikum végén.

**Köszönöm a
figyelmet!**

www.meetthescientist.hu

